

تبیین مولفه های حسابرسی شناسایی پولشویی در بانک ها با روش دلفی و رتبه بندی آنها با فرآیند تحلیل رتبه ای

مصطفی شریفی

دانشجوی دکتری، گروه حسابداری، واحد سنندج، دانشگاه آزاد اسلامی، سنندج، ایران.

Mostafa.sharefe@iau.ac.ir

امید محمودی خوشرو (نویسنده مسئول)

استادیار، گروه حسابداری، واحد سنندج، دانشگاه آزاد اسلامی، سنندج، ایران.

omkhoshro@iausdj.ac.ir

عبدالناصر شجاعی

استادیار، گروه اقتصاد، واحد سنندج، دانشگاه آزاد اسلامی، سنندج، ایران.

ab.shojaei@iau.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۵/۲۸ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۸/۰۹

چکیده

پولشویی، راهی است برای وارد کردن پول های غیرقانونی مجرمان به سیستم اقتصادی قانونی. روشهای پولشویی در سیستم بانکی بسیار مختلف است. روش اسمورفینگ، استفاده از حساب های اجاره ای، استفاده از صندوق امانات بانک و بسیاری موارد دیگر، از جمله روش های پولشویی در سیستم بانکی محسوب می شوند. بانک ها، باید برای جلوگیری از پولشویی، مکانیزم های مناسبی را توسعه دهند. حسابرسی می تواند یک مکانیزم کنترلی مناسب باشد. هدف از تحقیق حاضر شناسایی مولفه های حسابرسی در تشخیص پولشویی در بانک ها است که در نهایت اهمیت عوامل مربوطه نیز مشخص می شود. بدین منظور برای شناسایی مولفه ها از روش دلفی و برای رتبه بندی آنها از فرآیند تحلیل رتبه ای استفاده شد. در این روش ها از نظرات ۱۰ خبره آشنا با موضوع که عمدتاً در بخش حسابرسی و پولشویی بانک ها مشغول به کار بودند استفاده شد. برای تأیید نهایی مولفه ها از شاخص کاپا و نظرات دو ارزیاب حرفه ای استفاده شد. در نهایت یافته های دلفی و کاپا ۶ مولفه اصلی و چندین مولفه فرعی برای هر مولفه شناسایی نمود. محاسبات ماتریسی نیز نشان داد که به ترتیب مولفه های محیطی، مولفه های قانونی، مولفه های آزمون های رعایت، مولفه های آزمون های محتوا، مولفه های حسابرسی داخلی و مولفه های مدیریت ریسک از اهمیت بیشتری در شناسایی پولشویی برخوردار هستند. از اینرو پولشویی نیاز به اصلاحات ساختاری گسترده ای در محیط سیاسی، اقتصادی و فرهنگی جامعه دارد. این تحقیق در کاهش پولشویی بانک ها در شرایط فعلی دستورالعمل هایی در اختیار دی مدخلان پولشویی قرار می دهد. اصلاح محیط و قوانین باید جزء برنامه های اصلی مبارزه با پولشویی قرار گیرند.

واژه های کلیدی: حسابرسی، پولشویی، بانک ها، روش دلفی، فرآیند تحلیل رتبه ای.

۱- مقدمه

موضوع پولشویی حاصل از اعمال مجرمانه پدیده جدیدی در جامعه نیست. این یک واقعیت شناخته شده است که هدف از پولشویی پنهان کردن منابع درآمد غیرقانونی و تلاش برای قانونی کردن آنهاست. تلاش‌های اولیه برای پولشویی رویه‌های ساده‌تری را شامل می‌شد و بر اساس بخش مالی بانکی و غیربانکی بود. جهانی شدن بر توسعه فرآیندهای پیچیده‌تر پولشویی تأثیر گذاشت که بخش غیرمالی را نیز در بر گرفت و در نتیجه مکانیسم‌های پیشگیری از پولشویی تعداد فزاینده‌ای از نهادهای متعدده مانند حسابرسان، حسابداران خارجی و مشاوران مالیاتی، دفاتر اسناد رسمی و سایر اشخاص حرفه ای حقوقی مستقل را تحت پوشش قرار داد؛ به گونه ای که رسیدگی به پولشویی شرکتها توسط حسابرسان به عنوان یکی از بندهای گزارش حسابرسی در نظر گرفته شده است (هاک^۱ و همکاران، ۲۰۲۴؛ ابرای و همکاران^۲، ۲۰۲۲؛ سنج و تاجانا^۳، ۲۰۱۸). در اواسط قرن نوزدهم، انجمن های حرفه ای حسابداران و حسابرسان به عنوان گروهی تخصصی از افراد ایجاد شد که با پیشگیری و کشف تقلب ها و اشتباهات واقعی یا احتمالی در معاملات مالی واحدهای تجاری سر و کار داشتند. نقش آنها فقط محدود به بررسی نبود، زیرا شامل ارزیابی خطرات احتمالی و تضمین کارایی مکانیزم کنترل داخلی نیز می‌شد. طبق گفته پتراسکوا و تیانوب^۴ (۲۰۱۴) در پایان قرن بیستم و در اوایل قرن بیست و یکم، حسابرسان برای عملکرد خوب و کارایی مدیریت واحد تجاری بسیار مهم شدند و قادر به جلوگیری و کشف سناریوهای پولشویی، سرقت و سایر موارد مرتبط با فعالیت های مجرمانه بودند. حسابرسی روشی است که طی آن صورتهای مالی و صورتهای مالی تلفیقی واحدهای حسابرسی شده و همچنین داده‌ها و روش‌های مورد استفاده در تهیه این صورت‌ها بررسی و ارزیابی می‌شوند تا نظر تخصصی و مستقلی در مورد اینکه آیا وضعیت مالی حسابرسی‌شونده، نتایج تجاری ارائه می‌شود یا خیر، و جریان پول عینی و واقعی است. انواع اساسی حسابرسی شامل حسابرسی داخلی، حسابرسی خارجی، حسابرسی تجاری، حسابرسی صورتهای مالی، حسابرسی تجاری و حسابرسی دولتی است (سنجا و تاجانا، ۲۰۱۸ به نقل از توسک و زاگر^۵، ۲۰۰۸). همین نویسندگان بیان می‌کنند که اشاره به اصول اساسی حسابرسی مانند اصل قانونی بودن، صداقت حرفه‌ای، استقلال، تخصص و شایستگی، مسئولیت، مستندسازی و اصل گزارشگری منصفانه ضروری است. استقلال حسابرس خارجی

هنگام در نظر گرفتن قابلیت اطمینان داده های حسابداری و گزارش در مورد معاملات مشکوک بسیار مهم است. این ابزار کلیدی است که حرفه حسابرسی برای اثبات اینکه وظایف حسابرسی و کنترل مطابق با منشور اخلاقی اتخاذ شده انجام می شود از آن استفاده می کنند. حسابرسی داخلی و خارجی به هم مرتبط هستند و متقابلاً تقویت می شوند. مورد دوم با شروع یک روش حسابرسی خارجی با استفاده از تجزیه و تحلیل، راستی‌آزمایی و ارزیابی قابلیت اطمینان کنترل‌های داخلی اثبات می‌شود. سیستم های کنترل داخلی به خوبی سازماندهی شده به تعداد کمتری آزمون و بررسی توسط حسابرس خارجی نیاز دارد. این پژوهش بر حسابرسی خارجی و مستقل تمرکز دارد، اما با توجه به رویکرد مبتنی بر ریسک حسابرسی و به دلیل ارتباط با فعالیت های مالی روزمره و فعالیت های پیشگیری از پولشویی، تا حدی حسابرسی داخلی را نیز پوشش می دهد. با توجه به ماهیت خاص کار حسابرسی، که حسابرسان را قادر می سازد به عملیات مالی کامل و تجزیه و تحلیل دقیق تراکنش های فردی یک واحد تجاری دسترسی داشته باشند، حسابرسی به بستری برای کشف معاملات مشکوک در اغلب سازمانهای پر ریسک تبدیل شده است.

فعالیت‌های بانک ها جزء پر ریسک ترین فعالیت های اقتصادی شناخته شده است و از اینرو حسابرسان بانک ها باید با برنامه ریزی های دقیق حسابرسی و در نظر گرفتن ریسک های مربوطه با پولشویی مبارزه نمایند و در جهت کاهش آن قدم بردارند. امروزه پولشویی یک تهدید جهانی برای جامعه است. دولت ها و مقامات دولتی تا حدی با نظارت بر بانک ها و مؤسسات مالی با پولشویی مبارزه می کنند. مؤسسات مالی نیز به نوبه خود موظف به اجرای سازوکارهایی برای جلوگیری از پولشویی هستند. تمامی موارد مرتبط با پولشویی تا حد زیادی خود را در فعالیت های بانکی نشان می دهند و از اینرو بانک ها در هنگام فعالیت های خود باید به پدیده پولشویی توجه نمایند. حسابرسان در هنگام حسابرسی باید این موضوع را در نظر بگیرند که آیا بانک ها به پدیده پولشویی توجه می نمایند یا خیر. لذا نیاز است که در تمامی مراحل حسابرسی مبتنی بر ریسک پولشویی را در نظر بگیرند (چیپوزو^۶، ۲۰۲۲؛ پاولو^۷ و همکاران، ۲۰۲۲).

رویکرد مبتنی بر ریسک، همراه با ریسک حسابرسی، پایه و اساس حسابرسان را در پیشگیری از پولشویی و تامین مالی تروریسم می گذارد. ریسک حسابرسی احتمال تحریف در موضوع مورد حسابرسی را نشان می دهد و دارای مولفه هایی ریسک

⁵ . Tusek and Tager

⁶ . Chibuzo

⁷ . Pavlo

¹ . Hock

² . Eray et al

³ . Sonja & Tajana

⁴ . Petrusca and Tianub

از خطاهای مبارزه با پولشویی رنج می بردند. یکی از مسائل مطرح شده این بود که اگر تیم های حسابرسی داخلی وجود داشته باشند، عدم استقلال آنها به این معنی است که اگر چیزی کاملاً درست نبود یا قدرت اطمینان از پیروی از پیشنهادات را داشته باشند، متوجه نمی شوند. حسابرسان با دقت نظر در مراحل هر معامله و علت معامله قطعاً به موارد مرتبط با پولشویی برخورد خواهند خورد و توان جلوگیری از این پدیده شوم را دارند. شاید بهتر باشد که در نهادهای نظارتی و حسابرسی قوانینی تصویب شود که بتوانند این پدیده را به صورت جداگانه در همه نهادها و به خصوص نهادهای اقتصادی حساس مانند بانکها، بیمه ها و مالیاتی و گمرکات و امثالهم انجام حسابرسی کنند (صفاری و همکاران، ۱۴۰۱).

حسابرسی مستقل مبارزه با پولشویی بررسی طرح مبارزه با پولشویی این شرکت است. این یک حسابرسی کاملاً تحلیلی با در نظر گرفتن کلیه ریسک هاست. تجزیه و تحلیلی است برای تأیید اینکه آیا یک شرکت برنامه مناسبی برای مبارزه با پولشویی دارد و آنچه را که نشان می دهد انجام می دهد یا خیر. در بیشتر موارد، حسابرسی مبارزه با پولشویی شامل موارد زیر است:

- ۱) بررسی کامل سند برنامه انطباق ضد پولشویی شرکت
- ۲) خط مشی و رویه های مبارزه با پولشویی سازمان در حال آزمایش است.
- ۳) بررسی رویه شناسایی مشتری
- ۴) ارزیابی و آزمون معاملاتی
- ۵) تحقیقات مورد نیاز
- ۶) بررسی پرونده های مرتبط با مباحث مرتبط با پولشویی
- ۷) ارزیابی آموزش مبارزه با پولشویی
- ۸) روش های نظارت خودکار و سیستم های اطلاعات مدیریت در حال ارزیابی هستند.
- ۹) بررسی گزارش های حسابرسی قبلی برای تعیین اثربخشی توصیه هایی که اجرا شده است (بارتولوزی^۲ و همکاران، ۲۰۲۲).

مبانی نظری

پولشویی از جرایم سازمان یافته ای می باشد که امروزه مورد توجه جامعه جهانی قرار گرفته است و موانع زیادی را در مسیر توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جوامع در تمام جهان ایجاد نموده است. در دهه های اخیر، جهانی شدن به همراه رشد اقتصادهای بین المللی، محرکی برای فعالیت های غیرقانونی بوده

ذاتی، کنترلی و عدم کشف است (شفایی سردشت و راشدی^۱، ۲۰۱۸). با تاثیر بالای پدیده پولشویی بر اقتصاد، حسابرسان در تمام مراحل حسابرسی باید به پدیده پولشویی توجه نمایند. با توجه به موارد پیش گفته مسئله اصلی این پژوهش تبیین مولفه های حسابرسی شناسایی پولشویی در بانک ها است.

ضرورت بررسی مسئله تحقیق از آنجا نشأت می گیرد که علاوه بر بخش همیشه جذاب مال و بانکی، تأثیر جهانی شدن بر توسعه فرآیند پولشویی و تأمین مالی تروریسم به تدریج شامل بخش غیرمالی، یعنی مشاغل مستقل حقوقی نیز شده است. ماهیت خاص حرفه حسابرسی، ارائه بینشی کامل از عملیات مالی و تجزیه و تحلیل معاملات واحدهای تجاری منفرد، می تواند منجر به کشف و پیشگیری از پولشویی، سرقت و سایر فعالیت های مجرمانه شود. استقلال حسابرسان ابزار اصلی حسابرسان در هنگام انجام وظایف اساسی حسابرسی، کنترلها و گزارش معاملات مشکوک مطابق با منشور اخلاقی است. رویکرد مبتنی بر ریسک در حسابرسی وجود دارد، حتی اگر حسابرسان اغلب بر واحدهای تجاری کم خطر تمرکز کنند. با این حال، برخی از فرآیندهای تجاری منجر به رویدادها و شرایطی می شود که خطر تقلب و خطا را افزایش می دهد. خطر شکست در کشف تقلب به طور قابل توجهی بیشتر از خطر شکست در کشف تحریف بااهمیت است که به طور عینی در صورت های مالی وجود دارد، زیرا تقلب عمداً اظهارات گمراه کننده است، در حالی که خطا، شکست ناخواسته است که بیشتر به دلیل سهل انگاری ایجاد می شود. با توجه به اجرای استانداردهای بین المللی در چارچوب ملی، با تمرکز بر آموزش و کنترل دائمی بخش غیرمالی، حرفه حسابرسی نقش "دروازه بان" خود را در سیستم مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم به دست آورده است (سنجا و تاجانا، ۲۰۱۸). جدیدترین دستورالعمل مبارزه با پولشویی برای صنعت حقوقی، انتظارات تنظیم کننده ها را تقویت می کند که کسب و کارها باید ارزیابی کنند که آیا یک واحد حسابرسی مستقل ایجاد کنند یا خیر، و اگر طبق قانون الزامی نیست، ارزیابی کنند که آیا در هر صورت به نفع آنها است یا خیر. مقررات پول شویی در اغلب کشورها مستلزم ایجاد یک واحد حسابرسی مستقل در صورت مناسب بودن اندازه و نوع سازمان است. در نتیجه، اولین مانع شرکت تعیین این است که آیا اندازه و ویژگی کافی برای نیاز به آن دارند یا خیر. تجزیه و تحلیل اینکه چرا مقررات شامل این محدودیت اضافی شده است مفید است. علیرغم داشتن تیم های بزرگ از کارکنان مبارزه با پولشویی آموزش دیده، شرکت های تحت نظارت، بانک های قابل توجهی

^۲ . Bartolozzi

^۱ . Shafiee Sardasht and Rashedi

بانک مرکزی بر گردش پولی و بازارهای مالی کشور، همگی دست به دست هم داده تا ایران نتواند از یک نظام اقتصادی تعریف شده با یک سیاستگذاری کلان اقتصادی توسعه گرا برخوردار شود (تداخل نقش حاکمیتی و تصدی گری دولت). حل این مشکل می تواند بر کاهش پولشویی موثر باشد (صفاری و همکاران، ۱۴۰۱؛ چیبوزو، ۲۰۲۲؛ پاولو و همکاران، ۲۰۲۲).

سیاست خودکفایی مالی نهادها و سازمان های دولتی و عمومی به تدریج شرایطی را در بخش بازرگانی خارجی کشور به وجود آورده که بخش زیادی از واردات و اسکله های تخلیه بار در مبادی ورودی کالا از نظارت گمرکات خارج می باشد. همچنین گسترش روزافزون مؤسسات پولی و اعتباری خارج از حوزه نظارت بانک مرکزی و وزارت امور اقتصادی و دارایی موجب گردیده تا حاکمیت دولت بر گردش نقدینگی و بازارهای پولی و مالی کشور محدود گردد. با توجه به این وضعیت ناسامان اقتصادی، طبیعی است که در بدنه اقتصاد ملی، شکاف های متعددی به وجود آمده و همین شکاف ها بسترساز سوءاستفاده مجرمان و خلافکاران اقتصادی شده است و هر روزه به راحتی اقدامات پولشویی انجام گردد.

به موجب اصول (۴۶ و ۴۷) قانون اساسی، کسب و کار مشروع و مالکیت خصوصی که از راه مشروع باشد محترم است. هم چنین براساس اصل (۴۹) قانون اساسی جمهوری اسلامی، «دولت مکلف است ثروت های ناشی از غصب، رشوه، اختلاس، سوءاستفاده از موقوفات، سوءاستفاده از مقاطعه کاری ها و معاملات دولتی و فروش زمین های موات، مباحات اصلی، دایرکردن فساد و سایر موارد غیرمشروع را گرفته و صاحب حق رد نماید و در صورت معلوم نبودن او، به بیت المال بدهد، این حکم را دولت باید با رسیدگی، تحقیق و ثبوت شرعی اجرا نماید». بنابراین، اصل (۴۹) قانون اساسی از قابلیت لازم در خصوص مبارزه با جرم پول شویی برخوردار است. در ایران تاکنون اقدام قابل توجهی در مبارزه با پول شویی صورت نگرفته است تنها اقدام مثبت در این زمینه، لایحه منع پول شویی تقدیمی دولت به مجلس شورای اسلامی است که در مجلس ششم مورد بررسی قرار گرفت. برای مبارزه با پول شویی در سطح بین المللی، منشورها و قوانینی تدوین شده که یکی از آن ها پیمان نامه سال ۱۹۸۸ «وین» و قانون مبارزه با پول شویی اتحادیه اروپاست که در سال ۱۹۹۱ تصویب شد، براساس این قانون احراز هویت مشتریان در دادوستدهای بیش از ۱۵ هزار یورو و گزارش موارد مشکوک ضروری است. گفته می شود در

است. فعالیت های مجرمانه مانند تجارت مواد مخدر، تجارت انسان، فحشا، قاچاق مهاجران، تجارت اعضای بدن انسان، تجارت اسلحه گرم و قاچاق کالا سودهای کلانی را خلق کرده و افزایش تقاضا برای پولشویی را به دنبال داشته است. اساس مبارزه با پولشویی، جلوگیری از سودمندی مجرمین است و شامل پیشگیری از بکارگیری مجدد عواید حاصل از فعالیت های مجرمانه می باشد. یکی از آثار منفی اجتماعی اقتصادی پولشویی، انتقال قدرت اقتصادی از بازار، دولت و شهروندان به مجرمان و سازمان های مختلف است. قدرت اقتصادی منتقل شده به سازمانها و اشخاص مجرم اثر مخربی بر همه ارکان و اجزای جامعه و اقتصاد دارد. لذا مهمترین دلیل برای مبارزه با پولشویی ایجاد فضایی ناامن برای مجرمان می باشد تا آنها نتوانند پولهای کثیف خود را از طریق شبکه بانکی از نقطه ای به نقطه دیگر انتقال دهند. بنابراین مبارزه با پولشویی بیش از آنکه به نفع شبکه بانکی باشد بطور کل به نفع جامعه است.

به طور کلی در هر جایی که جرم وجود داشته باشد عملیات پول شویی و یا همان تطهیر و پاک نمودن پول نیز وجود دارد، یعنی پول های کثیف ناشی از جرم و جنایت وارد شبکه بانکی شده و پس از چند مرحله نقل و انتقال منشأ اولیه پول گم شده و به عبارت دیگر پول کثیف پاک می شود. به دلیل اطلاع کشورها از آثار زیانبار پول شویی و اقدام به تدوین قوانین و مقررات و اتخاذ تدابیر لازم جهت مبارزه با این پدیده، موجب گردیده که عواید حاصل از فعالیت های مجرمانه به منظور پاک به سمت کشورهای هدایت شود که سازوکارهای نظارتی آن ها در بازارهای مالی ضعیف است یا تدابیری تاکنون برای برخورد با این معضل اتخاذ نکرده اند و دارای نظام اقتصادی و اداری ناسالم و ناکارآمد، نظام مالی غیرشفاف و کمبود منابع مالی هستند و سیاست های کلان مبارزه با پدیده پولشویی ندارند.

از طرفی برخی حتی نمی دانند که کاری که انجام می دهند پولشویی است و عمداً این کار را انجام نمی دهند و بعضاً فکر می کنند که در حال انجام کار خیر هستند.

مبارزه با پولشویی شامل تعدادی فعالیت است: پیشگیری^۱، کشف^۲، تحقیق^۳، تعقیب و مجازات^۴.

نظام اقتصادی کشور ما به دلیل شرایطی که دارد بستر مناسبی برای پول شویی و پاک نمودن پول های خلاف است، زیرا بی نظمی نظام اقتصادی ایران که به دلیل تعدد مراکز تصمیم گیری و سیاستگذاری اقتصادی، تعدد مراکز سیاستگذاری و تولید امور بازرگانی، صنعتی و عدم نظارت جامع

^۳ . investigation

^۴ . prosecution and punishment

^۱ . prevention

^۲ . detection

کنند، آنها به طور فزاینده ای به اهداف مناسبی برای فعالیت های پولشویی تبدیل می شوند. پولشویی تغییرات غیرقابل پیش بینی در تقاضای پول ایجاد می کند و همچنین باعث نوسانات زیادی در جریان سرمایه بین المللی و نرخ ارز می شود (صفراری و همکاران، ۱۴۰۱).

در این جا به برخی از راهکارهای مبارزه با پول شویی اشاره می شود.

۱) عضویت در معاهدات پولی و مالی بین المللی و استفاده از امکانات آن ها برای مقابله با پول شویی، مصونیت هر کشور را در مقابل پول شویی بیشتر می نماید.

۲) سیاست کنترل و نظارت بر ارزهای خارجی و به کارگیری شیوه های نظارتی به منظور ممانعت از پول شویی توسط کارکنان دولت و آموزش های ضد پول شویی به کارکنان بانک ها و صرافی ها و استفاده از کمک های فنی نهادهای حرفه ای ؛

۳) اصلاح ساختار مالیاتی کشور و جلوگیری از فرار مالیاتی پول شویان؛

۴) از آن جا که شبکه بانکی و صندوق های قرض الحسنه بهترین وسیله برای پاک پول می باشند، بازسازی واسطه های مالی شبکه بانکی و مؤسسات اعتباری می تواند نقش کلیدی و مؤثری در جهت جلوگیری از گسترش پول شویی ایفا نماید؛

۵) فاصله گرفتن از اقتصاد دولتی و ایجاد فضای سالم رقابتی در اقتصاد، زمینه را برای مبارزه با پول شویی فراهم می نماید؛

۶) ایجاد و استقرار نهادهای سازماندهی شده و تشکیلاتی مقتدر جهت مبارزه با پول شویی؛

۷) چون پول شویان از ثروت و قدرت بالایی برخوردارند و اکثراً نیز با یکدیگر به مبادله مالی می پردازند برخی از پول شویان کاملاً مسلط به فن آوری های اطلاعاتی نظیر اینترنت یا شیوه های جدید تجارت الکترونیک هستند لذا زمان آن فرا رسیده است که نظام های اطلاعاتی و امنیتی، نظامی و انتظامی کشورها به قلمرو این حیطه های فن آوری وارد شده و در چهارچوب تجویز های قانونی بتوانند پیام های اینترنتی یا وب سایت های پول شویان را رمزبایی و فیلترگذاری کنند؛

۸) با نام کردن حساب های بانکی بی نام در زمان افتتاح حساب ها و بستن این گونه حساب ها؛

۹) وجود گزارشات آماری یکی از ابزارهای مهم برای عملیات ضد پول شویی است با استفاده از گزارشات

صورت عدم پیوستن ایران به لایحه مبارزه با پول شویی، ایران مجبور خواهد شد برای نقدشدن اعتبارات خود در بانک های خارجی، هزینه های فراوانی انجام نماید زیرا سامانه بانکی اروپا ممکن است به تحریم چنین کشورهایی همانند ایران اقدام نماید (صفراری و همکاران، ۱۴۰۱).

در شرایطی که مدیریت پولی و ارزی کشور ایران خود عرضه کننده اصلی ارز در بازار است و با فروش و تبدیل آن به ریال برای اداره کشور، منابع ریالی تأمین می کند و برای جلوگیری از کاهش نرخ ارز، تبدیل را در خارج انجام می دهد یک جریان پولی و مالی صورت می گیرد که منشاء شناسی پول را خدشه دار می کند. به تناسب جرمی که در هر کشور صورت می گیرد پول شویی نیز وجود دارد. به دلیل افزایش روزافزون جرائمی از قبیل قاچاق کالا و ارز، توزیع مواد مخدر، فسادهای مالی کارکنان شرکت ها و مؤسسات دولتی، سرقت، آدم ربایی، کلاهبرداری، رانت خواری، زمین خواری و جرائمی مانند خرید و فروش کد اقتصادی و صدور فاکتورهای تقلبی که فرار مالیاتی را موجب می گردد، سودهای کلانی را نصیب مجرمان می نماید که طبق آمارهای منتشر شده میزان پول کثیف در گردش اقتصاد ایران سالیانه حدود ۱۱ میلیارد دلار می باشد که به دلیل فقدان قوانین و مقررات مدون و عدم وجود سازوکارهای نظارتی سالم و کارآمد و عدم نظارت بر نقل و انتقالات پول و آزادی سامانه بانکی موجب می گردد که این حجم از پول های کثیف به سادگی و سهولت در کشور پاک گردد و مجرمان نیازی به خروج پول از کشور ایران نمی بینند. در کشور ما پولشویی راحت تر از سایر کشورهاست. البته در سال های اخیر همه بانک ها و برخی سازمان ها واحدی بنام پولشویی ایجاد نموده اند و این مهم بر کاهش پولشویی در کشور موثر خواهد بود.

پولشویی در کشور ما به مؤسسات بخش مالی که برای رشد اقتصادی حیاتی هستند، آسیب می رساند، جرم و جنایت و فساد را ترویج می کند که رشد اقتصادی را کند می کند و کارایی بخش واقعی اقتصاد را کاهش می دهد. بیشتر تحقیقات جهانی بر دو بخش عمده پولشویی متمرکز است: قاچاق مواد مخدر و سازمان های تروریستی. اثر تسویه موفقیت آمیز پول مواد مخدر آشکار است: مواد مخدر بیشتر، جنایت بیشتر، خشونت بیشتر. ارتباط بین پولشویی و تروریسم می تواند کمی پیچیده تر باشد، به عنوان مثال واضح این است که تروریست ها پول ها را به زمین می اندازند تا مقامات نتوانند آنها را نظارت کنند و از حملات برنامه ریزی شده آنها جلوگیری کنند.

پولشویی نه تنها در بازارهای بزرگ مالی و مراکز دریایی جهان بلکه در بازارهای نوظهور نیز یک مشکل است. همانطور که بازارهای نوظهور اقتصاد و بخش های مالی خود را باز می

برخی از الزامات و ابزارهای مبارزه با پول شویی عبارتند از: تصویب و اجرای قوانین و مقررات ضد پول شویی، و ایجاد فضایی ناامن برای مجرمان، عضویت در معاهدات پولی و مالی بین المللی و برداشتن موانع بر سر راه همکاریهای بین المللی، اصلاح ساختار مالیاتی کشور، کنترل و نظارت بر ارزهای خارجی، فاصله گرفتن از اقتصاد دولتی، ایجاد دستگاه و تشکیلاتی مقتدر برای مبارزه با پول شویی، با نام کردن حساب های بانکی بی نام، ارائه گزارشات آماری، اجرای عملیات بانکداری اسلامی و بازسازی و اصلاح سامانه بانکی و مؤسسات اعتباری، زیرا همان گونه که بانک ها مهم ترین پناهگاه عاملان پول شویی است به همان اندازه نیز گلوگاه حساس به دام انداختن پول شویان است. بهترین ابزار مبارزه با قاچاق و اعمال مجرمانه، مقابله با پول شویی است چون دردی پنهان است که نتیجه آن بیماری اقتصاد است (خسروی، ۱۳۸۹).

نقش حسابرسی در مبارزه با پولشویی

شاید اولین چیزی که در رابطه نقش حسابرسی در مبارزه با پولشویی با به ذهن خطور کند کنترل داخلی باشد. کنترل داخلی شامل کلیه اقداماتی است که به عمل می آید تا مدیریت اطمینان یابد هر چیزی به گونه ای که باید عمل می کند. به خوبی قابل درک است که پولشویی ها از فریب یا دزدی برای تسخیر فرآیندهای نهادهای مالی برای اهداف غیرقانونی استفاده می کنند. در نتیجه، برنامه انطباق مبارزه با پولشویی شما باید طرح های کنترل داخلی را اجرا کند که شناس پیشگیری یا شناسایی چنین فعالیت هایی را افزایش دهد.

مدیران مالی و حسابرسان با مفهوم و اجرای کنترل های داخلی آشنا هستند. تفاوت این است که کنترل ها به عنوان بخشی از برنامه انطباق مبارزه با پولشویی بر کاهش خطرات کشف شده در ارزیابی ریسک پولشویی متمرکز خواهد بود. علاوه بر این، کنترل های داخلی به عنوان بخشی از برنامه مبارزه با پولشویی^۲ باید برای ایجاد گزارش های اجباری و سایر نظارت ها، گزارش دهی و نگهداری سوابق مورد نیاز توسط قانون اسرار بانکی، شبکه اجرای جرم های مالی^۳ و دفتر کنترل دارایی های خارجی، طراحی شود.

کنترل های داخلی مبارزه با پولشویی شامل آن دسته از سیاست ها، رویه ها و فرآیندهایی است که برای کاهش خطرات ناشی از پولشویی و حمایت از انطباق با مقررات مبارزه با پولشویی طراحی شده اند.

آماری دقیق، امکان برنامه ریزی مطمئن برای عملیات ضد پول شویی وجود دارد؛^۱ اجرای عملیات بانکداری اسلامی در جریان مبارزه با پول شویی. گرچه در فعالیت های افراد در بانکداری اسلامی و هم چنین سایر معاملات اصل بر صحت است، با این وجود سیاست بانک های اسلامی باید بر این باشد که طریقی برای پاک درآمدهایی که از طریق غیرمجاز فراهم شده، نگردند، ضمن این که اصل تحریم ربا و حرمت فعالیت های باطل (لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ) از ویژگی های بانکداری اسلامی در حذف ریشه پدیده پول شویی است و بدیهی است چنان چه بتوان ثابت کرد سپرده ای در بانک اسلامی از طریق غیرمجاز تجهیز گردیده براساس احکام دینی این سپرده را می توان ضبط کرد و به صاحب اصلی آن مسترد نمود.

در نهایت باید گفت با جرم اعلام نمودن پول شویی و تصویب و اجرای قوانینی برای بانکداری که کلیه بانک ها و شعب داخل و خارج کشور را از پول شویی دور سازد می توان بستر مناسب را جهت عملیات ضد پول شویی ایجاد نمود.

پول شویی که فرایند تبدیل پول های کثیف ناشی از فعالیت های نامشروع، غیرقانونی و بزهکارانه به پول های تمیز و دارایی های مشروع و قانونی است جزیی از یک نظام ناسالم اقتصادی است که اقتصاد زیرزمینی، نظام اداری ناسالم و غیرکارآمد، نظام مالی غیرشفاف و فاقد سامانه نظارتی قوی، بستر مناسب را برای عملیات پول شویی فراهم می نماید. پول شویی دارای اثرات گسترده نامطلوب و زیانباری است که کاهش تولید ناخالص ملی، فرار مالیاتی، فرار سرمایه از کشور، اختلال در بازارهای مالی، افزایش نقدینگی، افزایش تورم، تهدید امنیت ملی و اقتصادی کشور، انباشت ثروت و قدرت در دست مجرمان و امکان ادامه حیات آنان، کاهش تمایل به سرمایه گذاری در فعالیتهای مولد، تضعیف بخش خصوصی، فاسدشدن حکومت و بروز تنش های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی در جامعه از جمله پیامدهای مذموم پدیده پول شویی است. اقتصاد ایران نیز به دلیل بی نظمی نظام اقتصادی کشور، تعدد مراکز تصمیم گیری و سیاستگذاری اقتصادی، عدم نظارت بانک مرکزی بر گردش پولی و مالی کشور، تداخل نقش حاکمیتی و تصدی گری دولت، عدم نظارت بر نقل و انتقالات پول، آزادی سامانه بانکی و فقدان قوانین و مقررات مدون بستر مناسبی برای پدیده پول شویی می باشد.

³. Financial Crimes Enforcement Network(FinCEN)

¹. <https://hawzah.net/fa/Article/View/89991>

². Anti-Money Laundering(AML)

دهد، کیفیت این خروجی ها مبنایی برای اقدامات اجرایی خواهد بود. وقتی صحبت از انطباق با مبارزه با پولشویی می شود، اهمیت برنامه کنترل های داخلی زیاد است. با در نظر گرفتن این موضوع، سازمان شما باید به دنبال اجرای یک برنامه کنترل داخلی جامع و منطبق بر مشخصات ریسک منحصر به فرد شرکت شما باشد (لاورز و دستیاران^۱، ۲۰۱۵).

جدیدترین دستورالعمل مبارزه با پولشویی برای صنعت حقوقی، انتظارات تنظیم کننده ها را تقویت می کند که کسب و کارها باید ارزیابی کنند که آیا یک واحد حسابرسی مستقل ایجاد کنند یا خیر، و اگر طبق قانون الزامی نیست، ارزیابی کنند که آیا در هر صورت به نفع آنها است یا خیر. مقررات پول شویی در اغلب کشورها مستلزم ایجاد یک واحد حسابرسی مستقل در صورت مناسب بودن اندازه و نوع سازمان است. در نتیجه، اولین مانع شرکت تعیین این است که آیا اندازه و ویژگی کافی برای نیاز به آن دارند یا خیر.

تجزیه و تحلیل اینکه چرا مقررات شامل این محدودیت اضافی شده است مفید است. علیرغم داشتن تیم های بزرگ از کارکنان مبارزه با پولشویی آموزش دیده، شرکت های تحت نظارت، بانک های قابل توجهی از خطاهای مبارزه با پولشویی رنج می بردند. یکی از مسائل مطرح شده این بود که اگر تیم های حسابرسی داخلی وجود داشته باشند، عدم استقلال آنها به این معنی است که اگر چیزی کاملاً درست نبود یا قدرت اطمینان از پیروی از پیشنهادات را داشته باشند، متوجه نمی شوند.

حسابرسان با دقت نظر در مراحل هر معامله و علت معامله قطعاً به موارد مرتبط با پولشویی بخواهند خورد و توان جلوگیری از این پدیده شوم را دارند. شاید بهتر باشد که در نهادهای نظارتی و حسابرسی قوانینی تصویب شود که بتوانند این پدیده را به صورت جداگانه در همه نهادها و به خصوص نهادهای اقتصادی حساس مانند بانکها، بیمه ها و مالیاتی و گمرکات و امثالهم انجام حسابرسی کنند.

حسابرسی مستقل مبارزه با پولشویی بررسی طرح مبارزه با پولشویی این شرکت است. این یک حسابرسی مالی نیست، بلکه تجزیه و تحلیلی است برای تأیید اینکه آیا یک شرکت برنامه مناسبی برای مبارزه با پولشویی دارد و آنچه را که نشان می دهد انجام می دهد انجام می دهد.

در بیشتر موارد، حسابرسی مبارزه با پولشویی شامل موارد زیر است:

(۱) بررسی کامل سند برنامه انطباق ضد پولشویی شرکت

یک برنامه کنترل داخلی منطبق برای سازمان خاص و بر اساس ریسک های خاص آن مناسب خواهد بود. بنابراین، سازمان های بزرگ تر یا در معرض دید بیشتر ممکن است برنامه های پیچیده تر یا دقیق تری داشته باشند، اما همه نهادهای مالی هدفشان رسیدگی به همان نوع مسائل است. به عنوان مثال، برنامه:

- از فرآیند ارزیابی ریسک برای شناسایی محصولات، خدمات، مشتریان، اشخاص ثالث و مکان هایی که در برابر پولشویی آسیب پذیرتر هستند، استفاده کنید.
- مسئولیت انطباق مبارزه با پولشویی را به شخص مناسبی محول کنید که مدیریت ارشد و هیئت مدیره را در جریان قرار دهد.
- برای کمک به شناسایی حساب های آسیب پذیر، سیاست های بررسی دقیق مشتری مبتنی بر ریسک را اجرا کنید.
- معاملات قابل گزارش را شناسایی کنید و با الزامات گزارش اجباری مطابقت دهید.
- در صورت لزوم کنترل دوگانه و تفکیک وظایف را فراهم کنید.
- آموزش و نظارت بر کارکنان در صورت لزوم برای آگاهی و مطابقت با مقررات مبارزه با پولشویی.
- گزارش و نگهداری سوابق در صورت لزوم.

هیئت مدیره و مدیریت ارشد سازمان شما مسئول ایجاد "فرهنگ انطباق" از طریق انجام این وظایف هستند. یک پشتیبانی مهم برای این فرهنگ، ممیزی های منظم داخلی و خارجی خواهد بود که منجر به ارزیابی عملکرد انطباق مبارزه با پولشویی می شود.

ممیزی های خارجی توسط کارشناسان واجد شرایط مبارزه با پولشویی درجه مورد نیاز از عینیت را در ارزیابی برنامه کنترل های داخلی فراهم می کند. آنها باید یک قضاوت خلاصه در مورد کیفیت برنامه ارائه دهند. آنها برنامه موجود، از جمله تجزیه و تحلیل های مبتنی بر آن را، بر اساس ریسک تعدیل شده، بررسی می کنند و به ارزیابی ریسک، ساختار، آموزش و اثربخشی گزارش می پردازند. حسابرسان خارجی ممکن است آزمایشاتی را برای ارزیابی چگونگی پاسخ این فرآیند به تهدیدات پولشویی انجام دهند.

کنترل های داخلی چیزی است که مؤسسه مالی شما را قادر می سازد تا با الزامات مبارزه با پولشویی مطابقت داشته باشد. در صورتی که تنظیم کننده برنامه را ناقص یا ناکارآمد تشخیص

^۲ <https://blog.lowerrisk.com/internal-controls-aml/>

^۱ . Lower & Associates

- ۲) خط‌مشی و رویه‌های مبارزه با پولشویی سازمان در حال آزمایش است.
- ۳) بررسی رویه شناسایی مشتری
- ۴) ارزیابی و آزمون معاملاتی
- ۵) تحقیقات مورد نیاز
- ۶) بررسی پرونده‌های مرتبط با مباحث مرتبط با پولشویی
- ۷) ارزیابی آموزش مبارزه با پولشویی
- ۸) روش‌های نظارت خودکار و سیستم‌های اطلاعات مدیریت در حال ارزیابی هستند.
- ۹) بررسی گزارش‌های حسابرسی قبلی برای تعیین اثربخشی توصیه‌هایی که اجرا شده است (بارتولوزی و همکاران، ۲۰۲۲).

طبق استانداردهای حسابرسی صاحبکاران موجود به طور مستمر و صاحبکاران بالقوه پیش از پذیرش باید ارزیابی شوند، که در این خصوص درستکاری مدیران و شرکای صاحبکار از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. بدین منظور حسابرسان تفحص لازم را از طریق مذاکره با اشخاص مرتبط، کسب اطلاعات مکتوب از مراجع ذیربط، و بررسی پایگاه‌های اطلاعاتی مربوط انجام خواهد داد. قوانین مقابله با پولشویی حسابرسان را ملزم به توسعه دامنه کار حسابرسی نمیکند، اما در کار حسابرسی معمول ممکن است موارد ارتکاب قطعی یا حدسی پولشویی آن شناسایی شود که در این صورت گزارش موارد مزبور الزامی است. حسابرسان در جریان حسابرسی صورتهای مالی واحدهای تجاری مشمول قوانین مزبور، اقدامات واحد تجاری برای کسب اطمینان معقول از رعایت قوانین پولشویی را بررسی، اثربخشی آنها را ارزیابی، و از مدیران درباره رعایت مقررات پولشویی تاییدیه اخذ می‌کند (بابازاده و کریمی کهوند، ۱۳۹۴).

متوالی و دیاب^۱ (۲۰۲۴) نشان دادند که در محیط‌های دارای سیستم اجتماعی و سیاسی خاص، کنترل‌های داخلی مبتنی بر ریسک به عنوان یک ابزار نظارتی، سازمان‌ها را در دستیابی به اهداف استراتژیک و حفظ پایداری یاری می‌کند. یسری و همکاران^۲ (۲۰۲۳) نشان دادند که حسابرسی داخلی و حسابرسی مستقل با تبعیت از استانداردهای حسابرسی بر پولشویی موثرند. همچنین پولشویی تحت تاصیر شرایط محیطی نیز قرار دارد. اتو^۳ و همکاران (۲۰۲۳) نشان دادند که اثربخشی سازمانی به طور قابل توجهی تحت تأثیر سه بعد سیستم‌های کنترل داخلی: فعالیت‌های کنترلی، محیط‌های کنترلی و ارزیابی ریسک قرار دارد. بارتولوزی و همکاران (۲۰۲۲) پژوهشی

با عنوان طراحی حسابرسی مبارزه با پولشویی: حاکمیت واحدهای هوش مالی انجام دادند. قدرت مالی واحدهای هوش مالی در اقتصادهای مبتنی بر بانک ضعیف تر و در کشورهایی که وابستگی بیشتری به سازمان‌های بین‌المللی ضد پولشویی دارند قوی تر است. اختیارات اجرای قانون واحدهای هوش مالی در کشورهای قانون مدنی شدیدتر است و فرهنگ اسلامی نیز در انتخاب نوع واحدهای هوش مالی اهمیت دارد. استقلال و پاسخگویی واحدهای هوش مالی در کشورهایی با کیفیت بالاتر حکومتداری قوی تر است. شاخص کلی حکومت واحدهای هوش مالی برای کشورهای توسعه یافته و شفاف تر قوی تر به نظر می‌رسد. در نهایت، حاکمیت کلی واحدهای هوش مالی و همچنین استقلال و پاسخگویی در کشورهای دارای واحدهای هوش مالی های مجری قانون ضعیف تر است. پاولو و همکاران (۲۰۲۲) پژوهشی با عنوان سامانه نظارت بر پیش‌بینی‌کننده زمان‌شناس و قابل تفسیر برای مبارزه با پولشویی انجام دادند. در این مقاله، یک سامانه نظارت بر ضد پولشویی مبتنی بر تکنیک‌های یادگیری ماشینی را پیشنهاد می‌دهد که به سه الزام می‌پردازد: (۱) ایجاد هشدارهای دقیق و غیر زائد. (۲) ایجاد هشدارهای به موقع؛ و (۳) توضیحات و تخمین خطرات مربوط به هر هشدار. جنی و ناتالیا^۴ (۲۰۲۱) پژوهشی با عنوان استفاده از روش‌های یادگیری ماشینی برای تشخیص زودهنگام طرح‌های پولشویی انجام دادند. در این مقاله یک ابزار نرم‌افزاری در پایتون توسعه یافته است که به شما امکان می‌دهد وظایف تشخیص زودهنگام سازمان‌های مستعد پولشویی را حل کنید. دیگو^۵ و همکاران (۲۰۱۹) پژوهشی با عنوان پولشویی از طریق مدیریت استراتژیک معاملات حسابداری انجام دادند. یافته‌ها نشان داد که وقتی حسابرسی ضعیف است شرکت‌ها ممکن است برای مقاصد غیرقانونی و/یا فرصت‌طلبانه در پروکسی‌های جدید مدیریت تراکنش شرکت کنند، زمانی که بررسی خارجی ضعیف است، صورتهای مالی آنها برای تجارت با سهامداران بی‌ربط است، به دلیل مزیت‌های رقابتی یا موقعیت‌های غالب در بازار، و می‌توانند روی بازیگران به عنوان طرف مقابل معاملات پولشویی تباری حساب کنند. نادری پور و همکاران (۱۴۰۳) نشان دادند که نشان داد هوش اخلاقی و شدت آن بر تصمیم‌گیری اخلاقی حسابرسان تأثیر مثبت و معناداری دارد. همچنین نتایج نشان داد عینیت حسابرسان دارای اثر میانجی است و بر رابطه بین هوش اخلاقی و تصمیم‌گیری اخلاقی و رابطه بین شدت اخلاقی و تصمیم‌گیری اخلاقی حسابرسان تأثیری مستقیم می‌گذارد. بدین معنا که

⁴ . Jenny and Natalia

⁵ . Diego

¹ . Metwally and Diab

² . Yusri et al

³ . Otoo

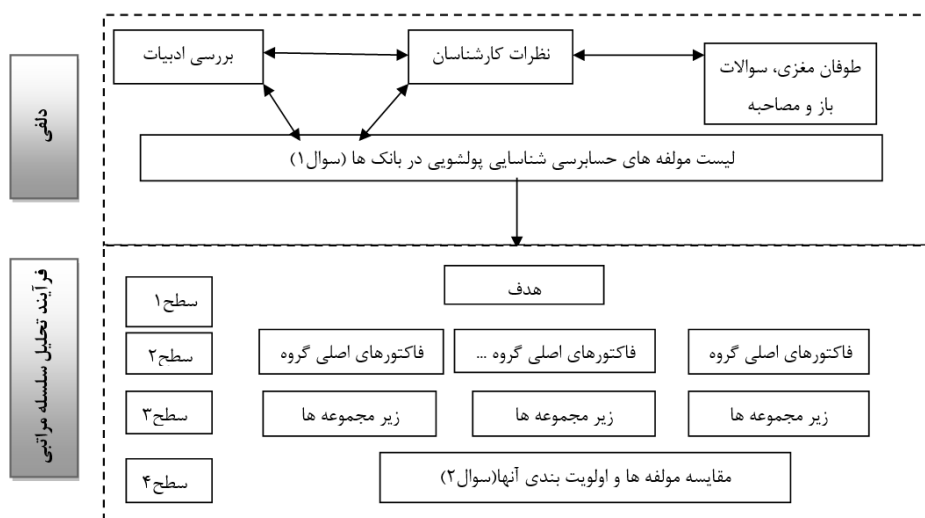
سوالات تحقیق

- ۱) مولفه های حسابرسی شناسایی پولشویی در بانک ها چه مواردی می باشند؟
 - ۲) کدامیک از مولفه های حسابرسی شناسایی پولشویی در بانک ها دارای اهمیت بیشتری است؟
- لازم بذکر است که سوال دوم را می توان به صورت فرضیه هم طراحی نمود، اما برای یکنواختی در روند اجرای تحقیق در قالب سوال مورد بررسی و آزمون قرار می گیرد.

روش شناسایی پژوهش

روش تحقیق حاضر از نظر هدف کاربردی می باشد، چرا که در جهت رفع نیازهای انسانی در حوزه تبیین مولفه های حسابرسی شناسایی پولشویی در بانک ها با روش دلفی و رتبه بندی آنها با فرآیند تحلیل رتبه ای است و با توجه به اینکه در این پژوهش از روش های مطالعه کتابخانه ای و بررسی متون و نیز روش های میدانی نظیر مصاحبه و پرسشنامه باز (روش دلفی) استفاده شده است و هدف آن مطالعه و رتبه بندی مولفه های حسابرسی شناسایی پولشویی در بانک ها با فرآیند تحلیل رتبه ای است، در نتیجه تحقیق حاضر بر اساس روش و ماهیت، یک تحقیق توصیفی-پیمایشی است. از طرفی روش تحقیق برای پاسخ گویی به سوال اول کیفی و برای پاسخ به سوال دوم کمی است، لذا تحقیق مذکور کیفی-کمی است. برای پاسخ به سوال اول تحقیق از روش دلفی و برای سوال دوم فرآیند تحلیل رتبه ای به عنوان یکی از معیارهای تصمیم گیری چند معیاره استفاده می شود. شیوه کار این ابزارهای کیفی و کمی به شرح ذیل است:

عینیت حسابرسی تأثیر مثبت هوش اخلاقی و شدت آن بر قضاوت و تصمیم گیری اخلاقی حسابرسی را افزایش می دهد. بشیری خصال و حسینی (۱۴۰۲) نشان دادند که بدگمانی سازمانی بر تردید حرفه ای حسابرسان و در نتیجه بر کیفیت حسابرسی اثر منفی دارد. سعیدی و همکاران (۱۴۰۰) پژوهشی با عنوان ارزیابی تأثیر احکام پولشویی بر هزینه های حسابرسی انجام دادند. معلوم شد که پولشویی بر هزینه های عادی حسابرسی تأثیر معناداری دارد. پولشویی بر هزینه های غیرعادی حسابرسی تأثیر معناداری دارد؛ نهایتاً درون زایی نمی تواند رابطه بین پولشویی و هزینه های حسابرسی را مشخص کند. امیری و همکاران (۱۴۰۰) پژوهشی با عنوان نقش واحد حسابرسی در ریسک پولشویی انجام دادند. یافته ها نشان داد که ریسک پولشویی سازمان ها تحت تأثیر سازه های هیئت مدیره و واحد حسابرسی (وضعیت واحد حسابرسی و ریسک کشف تقلب) قرار می گیرد. ابراهیمی کردلر و همکاران (۱۳۹۸) پژوهشی با عنوان رعایت قانون مبارزه با پولشویی و حق الزحمه ی حسابرسی انجام دادند. در نهایت معلوم شد که ارتباط مثبت و معناداری بین عدم رعایت قانون مبارزه با پولشویی و حق الزحمه ی حسابرسی وجود دارد. عباسی و رومی (۱۳۹۷) پژوهشی با عنوان بررسی نقش دستگاه های نظارتی و حسابرسی در قبال قانون مبارزه با پولشویی انجام دادند. در نهایت معلوم شد که متغیرهای اراده ، دانش ، تعامل و شناخت در مجموع با شدت ۹۸.۶٪ در مبارزه با پولشویی تأثیر گذارند. جعفری و همکاران (۱۳۹۶) پژوهشی با عنوان بررسی نقش حسابدار قضایی در دادرسی جرم پولشویی انجام دادند. در نهایت مشخص شد که حسابداری قضایی در دادرسی جرم پولشویی اثرگذار است.

شکل ۱: تشریح دلفی و فرآیند تحلیل رتبه ای (جوشی و همکاران، ۲۰۱۱)

نهایی (رسیدن به پاسخ و تعیین اولویت‌ها) (سبزی، ۱۳۹۰). برای مثال یک نمونه از شیوه محاسبات برای رتبه بندی مولفه های حسابرسی شناسایی پولشویی به شرح زیر است.

در جدول فوق "مولفه های آزمون های محتوا" نسبت به "مولفه های آزمون های رعایت" دارای اهمیتی معادل کاملاً بالاتر یعنی عدد ۹ می باشد و از اینرو "مولفه های آزمون های رعایت" نسبت به "مولفه های آزمون های محتوا" نمره عکس یعنی عدد $\frac{1}{9}$ را می گیرد. در این مرحله نیاز است که اعداد هر ستون جمع شوند. مرحله بعد از این بدین شکل است که ماتریس مقایسه های جفتی فوق باید نرمال شوند. برای نرمال کردن داده ها هر سلول بر جمع هر ستون تقسیم می شود تا داده ها نرمال شوند و سپس از هر ردیف میانگین گرفته می شود:

جدول ۳: ماتریس مقایسه های جفتی

مولفه های آزمون های رعایت	مولفه های محتوا	مولفه های حسابرسی شناسایی پولشویی در مرحله دلفی
۰.۹	۰.۹	مولفه های آزمون های محتوا
۰.۱	۰.۱	مولفه های آزمون های رعایت
۱	۱	جمع

میانگین مربوطه نشان می دهد که درخصوص این پاسخ نمره مولفه های آزمون های محتوا بیشتر از مولفه های آزمون های رعایت می باشد. بعد از این مرحله باید میانگین همه پاسخ ها میانگین گرفته شود که نشان دهنده میانگین نهایی است.

جدول ۴: میانگین کل پاسخ ها

رتبه کلی	میانگین کلی نمره ها	پاسخ ۱۰	پاسخ ...	پاسخ ۱	پاسخ ۰.۹	مولفه های حسابرسی شناسایی پولشویی در مرحله دلفی
۱	۰.۱۹	۰.۷	...	۰.۹	۰.۹	مولفه های آزمون های محتوا
۲	۰.۰۸	۰.۳	...	۰.۱	۰.۱	مولفه های آزمون های رعایت

در جدول فوق مشخص است که نمره کلی مولفه های آزمون های محتوا بیشتر از مولفه های آزمون های رعایت می باشد و لذا رتبه کلی نشان می دهد که اهمیت مولفه های آزمون های محتوا بالاتر از مولفه های آزمون های رعایت است. در این تحقیق به دلیل ماهیت متفاوت پرسشنامه دلفی و فرآیند تحلیل رتبه ای انتخاب نمونه در هر مرحله بصورت

در دلفی اطلاعات را می توان از طریق گفتگوی رو در رو، مصاحبه ی تلفنی و پرسشنامه جمع آوری کرد (احمدی، ۱۳۸۸).

فرآیند تحلیل رتبه ای مرتبط با (ماتریس رتبه ای) مقایسه های زوجی است. این مقایسات، ماتریسی را تشکیل می دهند که درایه های این ماتریس از مقایسه عنصر هر سطر با عناصر ستون ها، بدست می آید. برای مثال درایه a_{12} نشان می دهد عنصر اول چند برابر عنصر دوم است که عدد مورد نظر با توجه به اسکیل ساعتی منطق فازی در نظر گرفته می شود. مثلاً اگر A_1 با توجه به موضوع مورد بررسی خیلی مهم تر از A_2 باشد عدد ۵ را در ماتریس قرار می دهیم. واضح است که در اینصورت درایه a_{21} و یا اهمیت A_2 نسبت به A_1 برابر $\frac{1}{5}$ خواهد بود. به این خاصیت ماتریس های مقایسه جفتی خاصیت معکوسی^۱ می گویند.

	A_1	A_2	A_n
A_1	w_1	...	w_n
A_2	$\frac{w_2}{w_1}$...	$\frac{w_n}{w_1}$
A_n	$\frac{w_n}{w_1}$...	w_n

معادله ۱: ماتریس مقایسه های جفتی

اسکیل مقایسه های زوجی نیز به شرح زیر است:

جدول ۸: اسکیل های مقایسه زوجی

تعریف	کاملاً بالاتر	خیلی بالاتر	بالاتر	کمی بالاتر	ترجیح یکسان
شدت اهمیت	۹	۷	۵	۳	۱

که می توان از اعداد مابین نیز استفاده نمود. پس ما باید در ابتدا مقیاس ها را با هم مقایسه و سپس مقایسات را باهم ترکیب تا به ترتیب اولویت ها برسیم. ماتریس ها بدین ترتیب است: (۱) تشکیل ماتریس مقایسات جفتی برای گزینه مورد نظر، (۲) بدست آوردن اولویت ها که با استفاده از پاسخ ها بدست می آید، (۳) تشکیل ماتریس نرمال شده مقایسه های جفتی (برای اینکار جمع هر ستون را بدست آورده و عناصر هر ستون را بر مجموع آن تقسیم می کنیم تا عناصر ماتریس نرمال شوند)، (۴) میانگین گیری از مقادیر بدست آمده از هر سطر و نتیجه گیری

^۱. Reciprocal

معتقد است تعداد ده نفر از خبرگان برای مطالعات مبتنی بر مقایسه زوجی کافی است^۱. فرمول کوکران برای محاسبه حجم نمونه آماری است و برای تکنیک های پژوهش در عملیات مصداق ندارد. برای خبرگان خود قیدهایی مانند حداقل تحصیلات، حداقل سابقه کاری و از این دست تعریف می شود. برای نمونه گیری خبرگان از روش نمونه گیری هدفمند استفاده کنید. در پرسش نامه فرآیند تحلیل رتبه های تعداد پاسخ دهندگان حداقل ۵ و حداکثر ۲۰ نفر از خبرگان می باشد (بیبی^۲، ۲۰۱۳) مشخصات پاسخ دهندگان به شرح جدول ذیل بود:

جدول ۵: مشخصات پاسخ دهندگان

ردیف	جنسیت	سمت	تحصیلات	سابقه کاری مرتبط
۱	مرد	رئیس هیات مدیره بانک	دکترای حسابداری	۱۶
۲	مرد	رئیس بانک شعبه مستقل	کارشناسی ارشد حسابداری	۳۲
۳	مرد	رئیس بانک شعبه ممتاز	کارشناسی ارشد مدیریت	۲۹
۴	مرد	کارشناس پولشویی بانک	دانشجوی دکتری حسابداری	۲۳
۵	مرد	کارشناس پولشویی بانک	کارشناسی ارشد مدیریت	۱۹
۶	زن	حسابرس بانک	کارشناسی ارشد حسابداری	۱۰
۷	زن	حسابرس بانک	کارشناسی ارشد حسابداری	۱۲
۸	مرد	حسابرس بانک	دکترای حسابداری	۱۶
۹	مرد	حسابرس بانک	دکترای اقتصاد	۱۶
۱۰	مرد	کارشناس پولشویی بانک	کارشناسی ارشد حسابداری	۱۱

معاملات ثبت شده و شناسایی رفتارهای مجرمانه؛ اعلام خطرات قضایی؛ بررسی حساب های باز و ساختگی؛ بررسی حساب های بزرگ؛ بررسی حساب های کوچک مستمر؛ بررسی سرمایه گذاری ها؛ توجه به کلیه حساب ها؛ اخذ تاییدیه رعایت مقررات پولشویی؛ بررسی و ارزیابی صحت و قابل اعتماد بودن گزارش های مالی شرکت ها؛ بررسی معاملات مشکوک در سیستم حسابداری شرکت ها نظیر تراکنش های غیرمعمول، تخطی از سیاست های شرکت، تراکم معاملات با شرکت های تابعه یا شرکت های دیگر و سایر مواردی می پردازند تا از نبود تقلب اطمینان معقول به دست آورند. بنابراین نقش حسابرسان در مبارزه با فساد و پولشویی و تقلب بسیار مهم است؛ تایید صحت گزارش های مالی؛ شناسایی ریسک ها؛ ارزیابی کنترل های داخلی؛ حسابرسان می توانند در ردیابی الگوهای پولشویی، شناسایی افرادی که ممکن است با سوء استفاده از امتیازات و منابع

جداگانه انجام شد. تعداد نمونه در مرحله دلفی معمولاً بین ۵ تا ۲۰ نفر است (احمدی، ۱۳۸۸)، لذا در این مرحله تعداد نمونه تحقیق برای پاسخ نمونه تحقیق در مرحله دلفی برای پاسخ به سوالات تحقیق ۱۰ نفر انتخاب شد. جامعه آماری کارکنان خبره بانکها در حوزه حسابرسی و پولشویی و همچنین حسابرسان دارای سابقه حسابرسی بانک ها می باشد. با توجه به اینکه پرسشنامه فرآیند تحلیل رتبه ای با استفاده از نظرات خبرگان تکمیل می شوند از نظرات ۱۰ نفر از خبرگان استفاده می شود. در این روش، که مبتنی بر نظر خبرگان می باشد، هیچ فرمول و شیوه ای برای تعیین حجم نمونه، و تعداد پرسش نامه ای که می بایست تکمیل شود، مشخص نشده است^۱. ساعتی (۱۹۹۰)

یافته های تحقیق

در این مرحله به سوالات تحقیق پاسخ داده می شود:
سوال اول: مولفه های حسابرسی شناسایی پولشویی در بانک ها چه مواردی می باشند؟

برای بررسی این سوال از روش دلفی استفاده شد که در این مرحله از نظرات ۱۰ نفر از حسابرسان و کارشناسان پولشویی بانک ها و اساتید دانشگاه استفاده شد. لازم بذکر است بعد از هر پاسخ برای یافتن کارشناس بعدی از روش گلوله برفی^۲ استفاده شد. علت انتخاب نمونه مذکور تجربه و تخصص بالای این افراد می باشد. پس از سه دور روش دلفی و تبادل نظرات در بین افراد متخصص مذکور نتایج زیر بدست آمد.

گزارش دهی به مراجع مربوطه مانند سازمان بورس و سایر مراجع نظارتی و دبیرخانه مبارزه با پولشویی؛ آزمون رعایت مقررات پولشویی؛ ارزیابی صاحبکار؛ پرس و جو و مذاکره؛ کنترل

^۳ . Baby

^۴ . Snow Ball

^۱ . <https://www.expertchoice.ir/ahp-sample-size/>

^۲ . <https://parsmodir.com/mcdm/ahp-group.php>

شناسایی مولفه های پولشویی شامل تراکنش های مشکوک به پول شویی با توجه به بافت صاحبان حساب بانکی و تعداد حساب ها و ... انجام می شود. (صفاری و همکاران، ۱۴۰۱).

توجه به بافت صاحبان حساب بانکی از عوامل مهم در شناسایی پولشویی در بانک هاست (فرخیان و چاله چاله ، ۱۳۹۸).

امیری و همکاران (۱۴۰۰) نشان دادند که ریسک پولشویی سازمان ها تحت تأثیر سازه های هیئت مدیره و واحد حسابرسی (وضعیت واحد حسابرسی و ریسک کشف تقلب) قرار می گیرد.

مطالعاتی مانند مطالعات نوروی (۱۴۰۲) نشان داده که حسابرسان داخلی و مستقل علاوه بر اعتباربخشی گزارشگری مالی واحدهای اقتصادی و اطمینان بخشی به ذی نفعان آن، نقش مهمی در مبارزه با فساد، پولشویی و تقلب دارند. آنها مسوولیت بررسی و تایید دقیق از صحت و کارایی سیستم ها، عملکرد مالی و گزارش های مالی سازمان ها را برعهده دارند. به عنوان افرادی که به طور مستقل و مستقیم در ارزیابی و تایید صحت و سقم حسابداری شرکت ها و سازمان ها مسوولیت دارند، حسابرسان می توانند در شناسایی و پیشگیری از فساد و تقلب های مالی کمک کنند. برای مثال، حسابرسان می توانند در ردیابی الگوهای پولشویی، شناسایی افرادی که ممکن است با سوءاستفاده از امتیازات و منابع شرکت ها بهره جویی کنند و تشخیص نقص های داخلی در سیستم حسابداری شرکت ها کمک کنند. به علاوه، حسابرسان موظف به گزارش هر نوع تقلب و نقص در سیستم حسابداری شرکت ها هستند. در صورت تشخیص هرگونه تقلب یا فساد، حسابرسان می توانند از طریق گزارش دهی به مراجع مربوطه مانند سازمان بورس و سایر مراجع نظارتی و دبیرخانه مبارزه با پولشویی کمک کنند. از طرف دیگر در شرایط کنونی که موضوع تداوم فعالیت کسب و کارها بسیار مهم شده، نقش حسابرسان در تداوم فعالیت شرکت ها نیز بسیار حائز اهمیت است. آنها با بررسی صحت و کارایی سیستم های حسابداری و کنترلی شرکت ها، به صورت مستقل و معتبر می توانند به تداوم فعالیت شرکت ها کمک کنند. حسابرسان برای اطمینان بخشی از استقرار یک ساختار مناسب حکمرانی شرکتی با بررسی سیستم های حسابداری و کنترلی شرکت ها، می توانند به تداوم فعالیت شرکت ها کمک کنند. آنها مطمئن می شوند که حاکمیت شرکتی صحیح و مؤثر در شرکت وجود دارد و فرآیندها و رویه های مدیریتی مطابق با استانداردهای مربوطه عمل می کنند. در این راستا حسابرسان با شناسایی و ارزیابی ریسک های موجود

شرکت ها بهره جویی کنند و تشخیص نقص های داخلی در سیستم حسابداری شرکت ها کمک کنند. به علاوه، حسابرسان موظف به گزارش هر نوع تقلب و نقص در سیستم حسابداری شرکت ها هستند؛ بررسی ریسک های موجود در بانک و مدیریت آنها؛ بررسی دقیق کنترل های داخلی بانک؛ شناخت محیط توجه به فرهنگ جامعه در زمینه موارد مرتبط با پولشویی؛ توجه به جو اقتصادی و سیاسی موجود؛ فعالیت های حسابرسان داخلی در زمینه فعالیت ها و معاملات مشکوک؛ قوانین موجود در زمینه پولشویی؛ آزمون مانده حساب ها و معاملات؛ بررسی های تحلیلی؛ بررسی بدهی های احتمالی؛ بررسی دعاوی حقوقی مطالعات مربوطه نیز تعاریفی در رابطه با ارتباط حسابداری و پولشویی ارائه نموده اند:

ریسک حسابرسی: ریسک حسابرسی یعنی احتمال ریسک این که حسابرس نسبت به پولشویی در بانک، نظر حرفه ای نامناسب اظهار کند. یعنی در بانک قوانین و عملیات و گزارشگری مرتبط با پولشویی به درستی اجرا نشده، اما حسابرس بیان نماید که به درستی اجرا شده و بر عکس (کمیته تجدید نظر دستوالعمل حسابرسی، ۱۳۹۸).

ریسک کنترل: ریسکی است که بررسی سه یعد اصلی کنترل های داخلی در رابطه با پولشویی پرداخته می شود. این ابعاد دارای سه مولفه رعایتی، عملیاتی و گزارشگری اند که باید به صورت دقیق در بانک ها شناسایی شوند (ویتینگتون و پنی، ۲۰۱۲). این ریسک مهم ترین جزء حسابرسی مبتنی بر ریسک می باشد.

ریسک ذاتی: یعنی احتمال رخداد پولشویی، با فرض آنکه برای آن هیچ کنترل داخلی وجود نداشته باشد. خطر ذاتی در دوسطح کلی و جزئی برآورد می شود (کمیته تجدید نظر دستوالعمل حسابرسی، ۱۳۹۸).

ریسک عدم کشف بررسی های تحلیلی^۱: یعنی تجزیه و تحلیل نسبت ها و روندهای عمده (شامل پی جویی نوسانات) مرتبط با پولشویی (کمیته تجدید نظر دستوالعمل حسابرسی، ۱۳۹۸).

ریسک عدم کشف آزمون جزئیات^۲: یعنی خطر اینکه آزمون جزئیات و در نتیجه، شواهد حسابرسی گردآوری شده، اشتباهات و تحریف های با اهمیت موجود در خصوص پولشویی را کشف نکنند (کمیته تجدید نظر دستوالعمل حسابرسی، ۱۳۹۸).

^۲. Test of Detail Detection Risk.

^۱. Analytical procedures Risk.

با شناسایی این ریسک‌ها، حسابرسان می‌توانند توصیه‌ها و راهکارهایی برای بهبود کنترل‌ها و جلوگیری از وقوع فساد ارائه دهند.

ارزیابی کنترل‌های داخلی: حسابرسان مسوولیت ارزیابی کنترل‌های داخلی واحدهای مورد رسیدگی را برعهده دارند. آنها سیستم‌ها و فرآیندهای مربوط به جمع‌آوری، ذخیره و گزارش داده‌های مالی را بررسی کرده و میزان کارایی سیستم‌های کنترل داخلی را برآورد می‌کنند. علاوه بر این حسابرسان خارجی در بررسی سیستم‌های کنترلی شرکت‌ها نقش بسیار مهمی دارند. آنها به عنوان افرادی مستقل و معتبر از خارج سازمان، مسوولیت ارزیابی و بررسی سیستم‌های کنترلی شرکت‌ها را برعهده دارند. برای تایید نهایی مولفه‌ها از روش ضریب کاپای کوهن(شاخص کاپا) استفاده شد. در این مرحله دو متخصص دارای سابقه کاری بالای ۲۰ سال و تحصیلات دکتری به کدگذاری مولفه‌ها پرداختند. از این شاخص برای محاسبه پایایی مولفه‌ها در روش‌هایی همچون مصاحبه و دلفی و سایر پژوهش‌های کیفی، کوهن(۱۹۶۰) شاخص کاپا را معرفی کرد.

فرمول ۱: شاخص کاپا برای تعیین پایایی

$$kappa = Pi = (PA_0 - PA_E) / (1 - PA_E)$$

مقدار PA_0 نمایانگر میزان توافق دو ارزیاب است و مقدار PA_E نیز نمایانگر میزان توافق مورد انتظار است.

در فرمول کاپا، نسبت یک ارزش خاص در یک طبقه که به وسیله کدگذار استفاده شده است، در نسبت استفاده از همان ارزش به وسیله کدگذار دوم ضرب می‌شود. این نسبت‌ها سپس با هم جمع می‌شوند تا توافق مورد انتظار به دست آید. چنانچه مقدار این ضریب از ۰.۶ بیشتر باشد پایایی وجود دارد.

طبقه بندی و کدگذاری مولفه‌ها نشان داد که:

با توجه به یکسانی کدهای ارائه شده توسط دو ارزیاب در نهایت کاپا ۱۰۰ درصد شد.

در نهایت مولفه های شناسایی شده در جدول زیر خلاصه شدند:

در سیستم‌های حسابداری و کنترلی شرکت‌ها، به تداوم فعالیت شرکت کمک می‌کنند. آنها مشکلات و نقاط ضعف را شناسایی می‌کنند و پیشنهادات بهبود را برای مدیریت ریسک‌ها ارائه می‌دهند. همچنین با تایید صحت و قابل اعتماد بودن گزارش‌های مالی شرکت‌ها، به تداوم فعالیت شرکت‌ها کمک می‌کنند. اعتماد عمومی به گزارش‌های مالی شرکت‌ها اهمیت زیادی دارد و حسابرسان با اطمینان حاصل کردن از صحت و قابل اعتماد بودن این گزارش‌ها، اعتماد عمومی را حفظ می‌کنند. در اقتصاد جهانی و به هم پیوسته کنونی که تقلبات الکترونیکی و معاملات فیک انجام می‌شود، حسابرسان نقش بسیار مهمی در کشف تقلب‌های مالی دارند. آنها با بررسی و ارزیابی صحت و قابل اعتماد بودن گزارش‌های مالی شرکت‌ها، می‌توانند به شناسایی و کشف تقلب‌های مالی کمک کنند. براساس استانداردهای حسابرسی، آنها وظیفه دارند با بررسی دقیق مستندات و شواهد مربوطه درصد یافتن ناهنجاری‌ها، نقص‌ها و نقض‌ها در اطلاعات مالی و روند تنظیم و گزارش‌دهی گزارش‌های مالی باشند که می‌تواند روی وجود تقلب اشاره کند. آنها مشکلاتی مانند نقص در جداول حسابداری، کنترل‌های ضعیف، عدم تطابق با استانداردهای حسابداری و رویه‌های نامتعارف را تشخیص می‌دهند که ممکن است نشانه‌های تقلب باشند. بویژه حسابرسان به بررسی معاملات مشکوک در سیستم حسابداری شرکت‌ها نظیر تراکنش‌های غیرمعمول، تخطی از سیاست‌های شرکت، تراکم معاملات با شرکت‌های تابعه یا شرکت‌های دیگر و سایر مواردی می‌پردازند تا از نبود تقلب اطمینان معقول به دست آورند. بنابراین نقش حسابرسان در مبارزه با فساد و پولشویی و تقلب بسیار مهم است و حضور آنها به عنوان مراجع مستقل برای ارزیابی و تایید دقیق حسابداری شرکت‌ها و سازمان‌ها از اهمیت بسیاری برخوردار است.

چند نقش مهم حسابرسان در مبارزه با موارد مرتبط با پولشویی:

تایید صحت گزارش‌های مالی: حسابرسان با بررسی گزارش‌های مالی سازمان‌ها و ارزیابی روش‌های حسابداری و آیین‌نامه‌های مالی، صحت و قابل اعتماد بودن اطلاعات مالی را تایید می‌کنند. این فرآیند شامل بررسی دقیق سوابق مالی، تسهیلات، مالیات و تایید صحت و عدم وجود تقلب در گزارش‌هاست.

شناسایی ریسک‌ها: حسابرسان در طول بررسی سازمان‌ها، ریسک‌های مربوط به فساد، پولشویی و تقلب را شناسایی می‌کنند. آنها به دنبال نشانه‌هایی از عملیات غیرقانونی، تضعیف کنترل‌های داخلی و نقاط ضعف در فرآیندها و سیستم‌ها هستند.

جدول ۶: مولفه های فرعی و اصلی پولشویی

کدگذار ۲	کدگذار ۱	مولفه اصلی	مولفه های فرعی
A	A	آزمون های رعایت	ارزیابی کنترل های داخلی، شناخت دقیق مدیران و شرکت، آزمون رعایت مقررات پولشویی، ارزیابی صاحبکار، پرس و جو و مذاکره، شناسایی رفتارهای مجرمانه و ...
B	B	آزمون های محتوا	تایید صحت گزارش های مالی، بررسی معاملات مشکوک در سیستم حسابداری شرکت ها نظیر تراکنش های غیرمعمول، تخطی از سیاست های شرکت، تراکم معاملات با شرکت های تابعه یا شرکت های دیگر، بررسی حساب های باز و ساختگی، بررسی حساب های بزرگ، بررسی حساب های کوچک مستمر، بررسی سرمایه گذاری ها، کنترل معاملات ثبت شده، بررسی و ارزیابی صحت و قابل اعتماد بودن گزارش های مالی شرکت ها و ...
C	C	حسابرسی داخلی	بررسی و تایید دقیق از صحت و کارایی سیستم ها، عملکرد مالی و گزارش های مالی سازمان ها برای مدیران، فعالیت های حسابرسان داخلی در زمینه فعالیت ها و معاملات مشکوک و ...
D	D	مدیریت ریسک	شناسایی ریسک ها، بررسی بدهی های احتمالی، بررسی دعوی حقوقی، اعلام خطرات قضایی و ...
E	E	محیطی	شناخت محیط، توجه به فرهنگ جامعه در زمینه موارد مرتبط با پولشویی، توجه به جو اقتصادی و سیاسی موجود، گزارش دهی به مراجع مربوطه مانند سازمان بورس و مراجع نظارتی و دبیرخانه مبارزه با پولشویی و ...
F	F	قانونی	قوانین موجود در زمینه پولشویی، اخذ تاییدیه رعایت مقررات پولشویی و ...

جدول ۷: مولفه های حسابرسی شناسایی پولشویی در بانک ها در روش دلفی

ردیف	مولفه های شناسایی شده	توضیحات
۱	مولفه های آزمون های رعایت	مولفه هایی که مرتبط با کنترل های داخلی هستند.
۲	مولفه های آزمون های محتوا	مولفه هایی که مرتبط با مانده حساب ها و معاملات و صورتهای مالی هستند.
۳	مولفه های حسابرسی داخلی	مولفه هایی که توسط حسابرسی داخلی قابل بررسی هستند.
۴	مولفه های مدیریت ریسک	مولفه هایی که توسط ارکان حاکمیت شرکتی قابلیت بیان دارند.
۵	مولفه های محیطی	هر چیزی که مرتبط با محیط اقتصادی است.
۶	مولفه های قانونی	هر چه که به قانون ارتباط دارد.

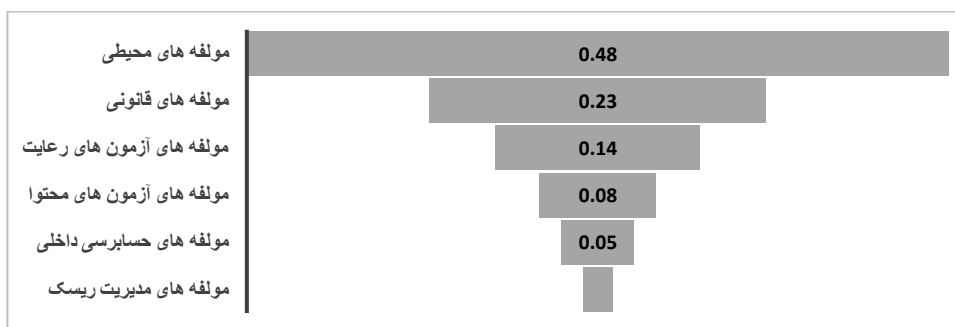
پاسخ سوال دوم با فرآیند تحلیل رتبه ای

سوال دوم: کدامیک از مولفه های حسابرسی شناسایی پولشویی در بانک ها دارای اهمیت بیشتری است؟

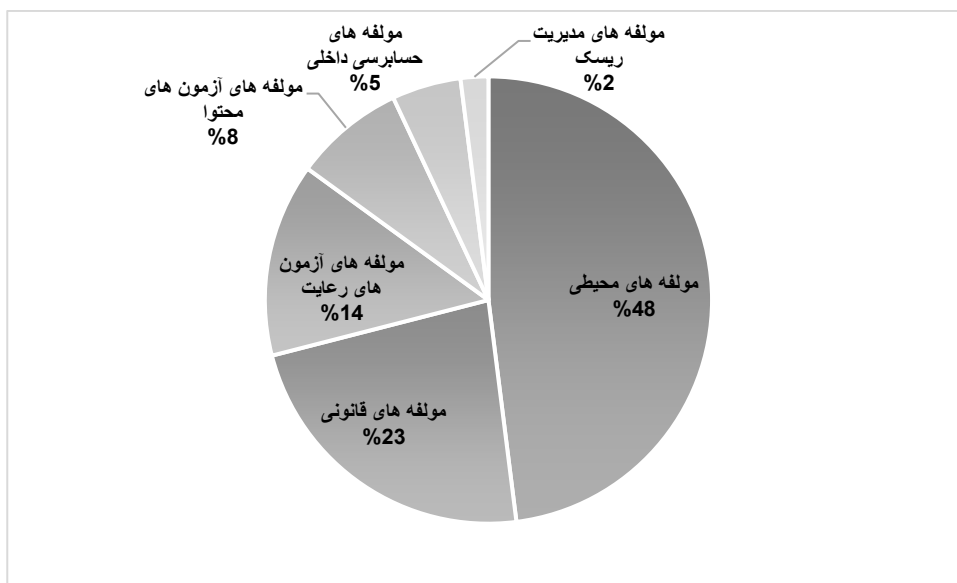
میانگین پاسخ های بدست آمده با توجه به محاسبات انجام شده بر روی پاسخ های بدست آمده از پرسشنامه فرآیند تحلیل رتبه ای می باشد.

جدول ۸: آزمون سوال دوم با محاسبات ریاضیاتی و ماتریسی فرآیند تحلیل رتبه ای

رتبه	مولفه های حسابرسی شناسایی پولشویی در بانک ها	میانگین نمره های فازی
۱	مولفه های محیطی	۰.۴۸
۲	مولفه های قانونی	۰.۲۳
۳	مولفه های آزمون های رعایت	۰.۱۴
۴	مولفه های آزمون های محتوا	۰.۰۸
۵	مولفه های حسابرسی داخلی	۰.۰۵
۶	مولفه های مدیریت ریسک	۰.۰۲
-	جمع	۱

نمودار ۱: مقایسه مولفه های شناسایی پولشویی در بانک ها

نمودار ۲: مقایسه نسبت هر یک از مولفه های شناسایی پولشویی در بانک ها

صورت های مالی مدنظر است به گونه ای که برای مثال، علاوه بر تاییدیه مدیران^۱، بند زیر یکی از بندهای اساسی گزارشات حسابرسی می باشد:

“در اجرای ماده ۳۳ دستورالعمل اجرایی مبارزه با پولشویی توسط حسابرسان، رعایت مفاد قانون مزبور و آیین نامه ها و دستورالعمل های اجرایی مرتبط، در چارچوب چک لیست های ابلاغی مرجع ذیربط و استانداردهای حسابرسی، توسط این موسسه/اینجانب مورد ارزیابی قرار گرفته است. در این خصوص (به استثنای موارد مندرج در بندهای زیر^۲)، این موسسه/اینجانب به موارد با اهمیتی حاکی از عدم رعایت قوانین و مقررات یاد شده برخورد نکرده است.”

مولفه های محیطی تقریباً ۵۰ درصد از سهم مولفه ها را به خود اختصاص داده و سپس مولفه های قانونی حدود یک چهارم سهم مولفه ها را به خود اختصاص داده و با توجه به اینکه این دو مولفه ارتباط زیادی با یکدیگر دارند و تقریباً خارج از کنترل بانک ها هستند سه چهارم و معادل ۷۵ درصد از نسبت کل اهمیت را به خود اختصاص داده اند.

بحث و نتیجه گیری

مسئولیت حسابرسان برای کشف تقلب در طول سال های متمادی تغییر پیدا کرده است؛ زیرا پیش از این هدف اصلی حسابرسی کشف تقلب بود، ولی در حال حاضر قابلیت اعتماد

^۱ موارد در اسرع وقت به مرکز اطلاعات مالی شورای عالی مبارزه با پولشویی گزارش شده است.

^۲ در مواردی که حسابرس و بازرس قانونی حین رسیدگی، به موارد خاصی از عدم رعایت برخورد نکرده است، متن داخل پرانتز حذف می شود.

^۱ در تاییدیه مدیران متن زیر در محل مناسب درج و شماره گذاری سایر موارد مندرج در تاییدیه مزبور اصلاح می گردد:

“در معاملات و فعالیت های انجام شده، قوانین و مقررات مربوط به پولشویی بطور کامل رعایت شده و هیچگونه رویداد یا معامله ای به منظور پولشویی صورت نپذیرفته است یا در صورت وجود هرگونه معاملات مشکوک یا مظنون به پولشویی،

گرچه در سال‌های اخیر پولشویی به یک فعالیت مهمی تبدیل شده که مورد تاکید همه سازمان‌ها و به خصوص بانک‌ها قرار گرفته است، اما با اینکه حسابرسی یکی از مهم‌ترین راه‌های مبارزه با پولشویی است، ولی در پژوهش‌های قبلی داخلی موردی در خصوص حسابرسی با تاکید بر پولشویی مشاهده نشده است، لذا حسابرسی با تاکید بر پولشویی می‌تواند به بانک‌ها به عنوان یک نهاد بسیار مرتبط با بحث پولشویی ایده‌هایی نوینی ارائه نماید.

هدف از این تحقیق تبیین مولفه‌های حسابرسی شناسایی پولشویی در بانک‌ها با روش دلفی و رتبه‌بندی آنها با فرآیند تحلیل‌رتبه‌ای بود. یافته‌ها در مرحله دلفی ۶ مولفه اصلی و چندین مولفه فرعی شناسایی نمود. در مرحله فرآیند تحلیل رتبه‌ای نیز مشخص شد که مهم‌ترین مولفه‌های حسابرسی شناسایی پولشویی در بانک‌ها به ترتیب مولفه‌های محیطی، مولفه‌های قانونی، مولفه‌های آزمون‌های رعایت، مولفه‌های آزمون‌های محتوا، مولفه‌های حسابرسی داخلی و مولفه‌های مدیریت ریسک هستند. با توجه به اهمیت مولفه‌ها مشخص می‌شود که کنترل و نظارت بر پولشویی کاری بسیار سخت و پیچیده است و در مرحله اول نیاز به اصلاحات گسترده‌ای در شرایط سیاسی، اقتصادی و فرهنگی دارد که اصلاح این موارد به راحتی ممکن نیست. سایر مولفه‌ها با ایجاد قانون و اصلاح روش حسابرسی و ایجاد کمیته‌های مدیریت ریسک قابل حل هستند. این تحقیق برای حساب‌برسان بانک‌ها به عنوان یک سازمان پر ریسک دارای ارزش می‌باشد. برای کنترل پولشویی سامانه‌هایی وجود دارد و تعیین سطح فعالیت حساب‌ها و کنترل وجوه نقدی بیش از سقف مقرر توسط حسابرسی داخلی مفید است و حساب‌برسان مستقل باید این موضوع را بررسی کنند.

پیشنهاد می‌شود که نظارت بیشتری توسط نهادهای ناظر حکومتی و سطوح بالا بر پدیده پولشویی انجام دهند تا عوامل محیطی مرتبط با پولشویی کاهش یابد. توجه به عوامل فرهنگی نیز در این زمینه کمک کننده است. قانونگذاران نیز قوانین دقیق‌تری همراه با آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های مختلف در این زمینه تدوین نمایند. حساب‌برسان در برنامه‌ریزی‌های خود توجه بیشتری به پدیده پولشویی نمایند و حتماً رسیدگی به موارد مشکوک را در برنامه‌های خود قرار دهند. حساب‌برسان داخلی به دلیل حضور مداوم در بانک همواره جلساتی در زمینه مبارزه با پولشویی برگزار نمایند و به همراه تیم مدیریت نیز جلساتی در رابطه با مدیریت ریسک‌های احتمالی برگزار نمایند. پیشنهاد می‌شود حساب‌برسان اقدامات زیر را در جهت کاهش پولشویی انجام دهند:

(۱) ارزیابی کارایی سیستم‌های کنترلی: حساب‌برسان خارجی می‌توانند به بررسی و ارزیابی کارایی سیستم‌های

کنترلی بانک‌ها بپردازند. آنها مورد بررسی قرار می‌دهند که آیا سیستم‌های کنترلی موجود قادر به شناسایی و کنترل ریسک‌ها و نقص‌ها هستند و آیا این سیستم‌ها به طور کافی قوی و کارا هستند یا خیر.

(۲) ارزیابی مطابقت با قوانین و مقررات: حساب‌برسان خارجی بررسی می‌کنند که سیستم‌های کنترلی بانک‌ها با قوانین، مقررات و استانداردهای مربوطه سازگاری دارند یا خیر. آنها بررسی می‌کنند که آیا بانک‌ها مطابق با قوانین حسابداری، مقررات مالی، قوانین مالیاتی و سایر قوانین و مقررات مربوطه عمل می‌کنند.

(۳) تشخیص نقص‌ها و پیشنهاد بهبود: حساب‌برسان خارجی در فرآیند بررسی سیستم‌های کنترلی بانک‌ها، نقص‌ها و ضعف‌ها را شناسایی می‌کنند و پیشنهادات بهبود می‌دهند. آنها می‌توانند با ارائه راهکارها و توصیه‌ها برای بهبود کنترل داخلی و سیستم‌های حسابداری، به بانک‌ها، آنها را از عواقب ریسک‌های مربوطه برحذر دارند.

(۴) شناسایی ریسک‌ها و عوامل ورشکستگی: حساب‌برسان می‌توانند ریسک‌ها و عواملی که به ورشکستگی بانک‌ها منجر می‌شوند، شناسایی کنند. این عوامل ممکن است شامل مسائل مالی، مدیریتی، عملیاتی، بازاریابی و حقوقی باشد. با تشخیص این عوامل، حساب‌برسان می‌توانند پیشنهادات و راهکارهای مناسب را برای کاهش و مدیریت ریسک‌ها ارائه دهند.

(۵) ارزیابی مطابقت با استانداردهای حسابداری: حساب‌برسان با بررسی صحت و کارایی سیستم‌های حسابداری بانک‌ها و ارزیابی مطابقت آن با استانداردهای حسابداری، می‌توانند از ورشکستگی بانک‌ها جلوگیری کنند. با تشخیص نقص‌ها و مشکلات سیستم‌های حسابداری، حساب‌برسان می‌توانند پیشنهادات بهبودی را برای بانک‌ها ارائه کنند و با اصلاح نواقص سیستم‌های حسابداری، از روند ورشکستگی جلوگیری کنند.

به محققان نیز پیشنهاد می‌شود که علاوه بر عوامل حسابرسی، سایر عوامل مرتبط با شناسایی پولشویی در بانک‌ها را نیز با سایر روش‌های تحقیق کیفی مانند روش پدیدارشناسی (به جهت استفاده بیشتر از تجربیات افراد) انجام دهند و با نتایج این تحقیق مقایسه نمایند. انجام تحقیق زیر برای کاهش پولشویی پیشنهاد می‌شود:

شناسایی علل اقتصادی، علل سیاسی، علل فرهنگی و علل اجتماعی پولشویی در ایران با روش پدیدارشناسی

منابع فارسی

تحقیقات تخصصی حسابداری و حسابرسی سازمان

حسابرسی

نادری پور، مریم، پورحیدری، امید، تائبی، امیرحسین. (۱۴۰۳). تاثیر هوش اخلاقی و شدت آن بر تصمیم‌گیری اخلاقی با تاکید بر نقش عینیت حسابرسان. دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت. انتشار آنلاین از تاریخ ۰۹ مرداد. نوروزی، فریبا، (۱۴۰۲)، نقش حسابرسان در مبارزه با فساد و پولشویی و تقلب در عصر هوش مصنوعی، روزنامه جهان صنعت، ۱۴ - ۰۵ - ۲۰۲۳ شناسه خبر: ۳۶۴۸۵۳.

- Bartolozzi, D., M.Gara, D.J.Marchetti, D.Masciandaro, (2022), Designing the anti-money laundering supervisor: The governance of the financial intelligence units, *International Review of Economics & Finance*, Volume 80, July 2022, Pages 1093-1109
- Baby, S., (2013), AHP Modeling for Multicriteria Decision-Making and to Optimise Strategies for Protecting Coastal Landscape Resources, *International Journal of Innovation, Management and Technology*, Vol. 4, No. 2, April 2013.
- Chibuzo, A., (2022), Guidance Note on Anti-Money Laundering And Combating Financing of Terrorism Regulations for Other Financial Institutions, Central Bank of Nigeria, APRIL, 22 (VERSION 1.0).
- Diego Ravenda, Maika M.Valencia-Silva, Josep M.Argiles-Bosch, JosepGarcía-Blandón, (2019), Money laundering through the strategic management of accounting transactions, *Critical Perspectives on Accounting*, Volume 60, May 2019, Pages 65-85.
- Eray Arda Akartuna, Shane D.Johnson, AmyThornton, (2022), Preventing the money laundering and terrorist financing risks of emerging technologies: An international policy Delphi study, *Elsevier Technological Forecasting and Social Change*, Volume 179.
- Hock, B., Button, M., Shepherd, D. and Gilmour, P.M. (2024), "What works in policing money laundering?", *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 27 No. 1, pp. 5-13.
- Jenny, Domashova, Natalia, Mikhailina, (2021), Usage of machine learning methods for early detection of money laundering schemes, *Procedia Computer Science*, Volume 190, 2021, Pages 184-192.
- Joshi, R., Banwet, D., & Shankar, R., (2011), A Delphi-AHP-TOPSIS based benchmarking framework for performance improvement of a cold chain, *journal homepage: www.elsevier.com/locate/eswa*, vol. 38, n. 2, pp. 10170-10182.
- Lowers & Associates, (2015), The Important Role of Internal Controls for AML Compliance, available in <https://blog.lowersrisk.com/internal-controls-aml/>
- Otoo, F.N.K., Kaur, M. and Rather, N.A. (2023), "Evaluating the impact of internal control systems on organizational effectiveness", *LBS*

- ابراهیمی کردلر علی، تحریری آرش، محمدی علی. (۱۳۹۸). عدم رعایت قانون مبارزه با پولشویی و حق الزحمه ی حسابرسی. دانش حسابداری، ۱۰ (۴ (پیاپی ۳۹))، ۶۳-۸۸.
- احمدی، نسیمه، (۱۳۸۸)، «معرفی و نقد روش دلفی»، فصلنامه علوم اجتماعی، شماره ۲۲، صص ۱۰۸-۱۰۰.
- امیری، سعید، عبدی، رسول، پاک مرام، عسگر، اقدم مزرعه، یعقوب. (۱۴۰۰). نقش واحد حسابرسی در ریسک پولشویی. دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، ۱۰ (۴۰)، ۱۷۷-۱۶۷.
- بابازاده، الهام و کریمی کهوند، محمد، ۱۳۹۴، اهمیت و نقش حسابرسی در جلوگیری از پولشویی، سومین کنفرانس بین المللی حسابداری و مدیریت با رویکرد علوم پژوهشی نوین، تهران
- بشیری خصال، لیلا، حسینی، سید حسین، (۱۴۰۲). بررسی تأثیر تعهد حرفه‌ای بر رابطه بین بدگمانی سازمانی و تردید حرفه‌ای حسابرسان: نقش تعدیل‌گر اخلاق حرفه‌ای و اندازه حسابرسان، دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، ۱۲ (۴۸)، ۳۸۹-۴۱۰.
- جعفری، نادر، دهقان، حبیب اله، دارابی، رویا. (۱۳۹۶). بررسی نقش حسابرسان قضایی در دادرسی جرم پولشویی. حسابداری و منافع اجتماعی، ۱۷ (۱)، ۸۵-۱۰۲.
- خسروی، عبدالمجید، ۱۳۸۹، پول شویی و راهکارهای مبارزه با آن، فصلنامه اقتصاد اسلامی، شماره ۱۷.
- سبزی، محمد، ۱۳۹۰، فرآیند تحلیل سلسله مراتبی، جزوه دانشگاه صنعتی امیرکبیر.
- سعیدی هادی، رحیمی باش محله طاهره، محمدی شعبان، الهی شیروان قاسم. ارزیابی تأثیر احکام پولشویی بر هزینه‌های حسابرسی. نشریه اقتصاد و بانکداری اسلامی. ۱۴۰۰؛ ۱۰ (۳۴): ۱۶۹-۲۰۳
- صفاری، مهدی، باجلان، علی، احسانی، سعید، ۱۴۰۱، مقدمه ای بر پولشویی، گرگان، انتشارات ویراست.
- عباسی ابراهیم، رومی محمدصادق. (۱۳۹۷). بررسی نقش دستگاه های نظارتی و حسابرسی در قبال قانون مبارزه با پولشویی. دانش حسابرسی، ۱۸ (۷۰)، ۲۲۳-۲۴۸.
- فرخیان، علی، و چاله چاله، عبدالله. (۱۳۹۸). کشف تراکنش های مشکوک به پولشویی بر اساس الگوی بافتاری حسابهای بانکی. دانش حسابرسی، ۱۹ (۷۴)، ۲۳۷-۲۶۸.
- کمیته تجدید نظر دستورالعمل حسابرسی. (۱۳۹۸). دستورالعمل حسابرسی با نگرش خطر حسابرسی، تهران، نشر مرکز

- Journal of Management & Research, Vol. 21 No. 1, pp. 135-154.
- Pavlo, Tertychnyi, Mariia, Godgildieva, Marlon, Dumas, Madis, Ollikainen, (2022), Time-aware and interpretable predictive monitoring system for Anti-Money Laundering, Machine Learning with Applications, Volume 8, 15 June 2022
- Pavlo Tertychnyi, Mariia Godgildieva, Marlon Dumas, Madis Ollikainen, (2022), Time-aware and interpretable predictive monitoring system for Anti-Money Laundering, Machine Learning with Applications, Volume 8, 15 June 2022.
- Petrascua D, Ticanub A (2014) The role of Internal Audit in Fraud Prevention and Detection, Procedia Economics and Finance 16 (Sibiu, Romania, May 16-17, 2014), Romania, 489 - 497. Retrieved from <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212567114008296>.
- Shafiee Sardasht, Morteza, Rashedi, Elham. (2018). "Identifying Influencing Factors of Audit Risk Model: A Combined Fuzzy ANP-DEMATEL Approach". The International Journal of Digital Accounting Research Vol. 18, 2018, pp. 69-117 ISSN: 2340-5058.
- Sonja Cindori & Tajana Petrovic, (2018). "The Significance of Assessing Money Laundering Risk as a Part of Auditing Operations," Athens Journal of Business & Economics, Athens Institute for Education and Research (ATINER), vol. 4(1), pages 69-82, January.
- Yusri, Hazrol Yusoff, Anis Syahida Wan Mohd Hamidi, Nur Atiqah Che Ali, Nur Faqihah Mohd Zaidi, Nur Shahira Isa, Mohamad Azhar Bin Ahmad Paharazi, (2023), Role of Auditors in Reducing Effects of Money Laundering: Concept Paper, March 2023 International Journal of Academic Research in Economics and Management Sciences 12(1)
- Whittington, O., Roy, Pany, kurt., (2012), Principles of auditing & other assurance services, Eighteenth Edition, McGraw-Hill Publishing.

Accounting Knowledge & Management Auditing
Vol. 15/ No. 59/ Autumn 2026

Explaining the audit components of identifying money laundering in banks with the Delphi method and ranking them with the Analytical Hierarchy Process

Mostafa Sharifi

PhD student, accounting department, Sa.C, Islamic Azad University, Sanandaj, Iran.

Mostafa.sharefe@iau.ac.ir

Omid Mahmoudi Khoshro (responsible author)

Assistant Professor, Department of Accounting, Sa.C, Islamic Azad University, Sanandaj, Iran.

omkhoshro@iausdj.ac.ir

Abdul Naser Shojaei

Assistant Professor, Department of Economics, Sa.C, Islamic Azad University, Sanandaj, Iran.

ab.shojaei@iau.ac.ir

Abstract

Money laundering is a way to bring illegal money from criminals into the legal economic system. The methods of money laundering in the banking system are very different. The smurfing method, the use of rental accounts, the use of bank safe deposit boxes and many other cases are among the money laundering methods in the banking system. Banks should develop appropriate mechanisms to prevent money laundering. Auditing can be a useful control mechanism. The purpose of this research is to identify the audit components in the detection of money laundering in banks, which ultimately determines the importance of the relevant factors. For this purpose, the Delphi method was used to identify the components and the Analytical Hierarchy Process was used to rank them. In these methods, the opinions of 10 experts familiar with the subject, who were mainly working in the audit and money laundering department of banks, were used. Kappa index and opinions of two professional evaluators were used for the final verification of the components. Finally, Delphi and Kappa findings identified 6 main components and several sub-components for each component. Matrix calculations also showed that environmental components, legal components, compliance test components, content test components, internal audit components and risk management components are more important in identifying money laundering. Therefore, money laundering needs extensive structural reforms in the political, economic and cultural environment of the society. This research provides instructions to money laundering stakeholders in reducing money laundering in banks in the current situation. Improving the environment and laws should be part of the main anti-money laundering programs.

Key words: Auditing, laundering, Banks, Delphi Method, Analytical Hierarchy Process

